

ЖОРЖ СИМЕНОН

ОТВОРЕНИЯТ ПРОЗОРЕЦ

Превод от френски: Борис Миндов, 1980

chitanka.info

Беше дванайсет без пет, когато тримата се намериха отново пред улица „Монмартър“ № 116-а, почти на ъгъла на улица „Постници“.

— Тръгваме ли?

— Ще сръбнем по чашка и тръгваме...

Взеха аперитива си в близката пивница, после с вдигнати яки и с ръце в джобовете на пардесютата, понеже беше студено, се вмъкнаха в двора на къщата, потърсиха стълбище С, намериха го най-после и изкачиха двата етажа. На всяка врата на тази обърквана стара сграда имаше емайлирани или медни табелки, на които пишеше за някой производител на изкуствени цветя или за някое кинематографско дружество. На втория етаж, в дъното на тъмен коридор, на табелката бяха написани думите „Френска търговия“, и сержант Люка мина пръв, отвори вратата, докосна периферията на шапката си.

— Тук ли е Оскар Лаже?

В чакалнята, зад маса със зелена покривка, седеше мъж на петдесетина години и облепваше пликове с марки. Той заклати отрицателно глава, после някаква подробност в държането на посетителите сигурно му направи силно впечатление, защото ги огледа по-внимателно, види се, разбра, изправи се.

— Сутрин никога не е в кантората — обясни той. — За какво го търсите?

— Имам заповед за арестуване — отговори Люка, показвайки листа, който се подаваше от джоба му. — Къде можем да го намерим по това време?

— Положително няма да го намерите... Той трябва да е в борсата или в някой ресторант наоколо. Ще се върне в четири часа...

Люка се спогледа с колегите си.

— Позволете ми да надникна в кабинета му...

Човекът го поведе покорно, прекара го през тесен коридор, отвори една врата и показа наистина празен кабинет.

— Добре! Ще дойдем пак в четири часа...

Ако този път Мегре наистина се намеси още от началото в аферата, той дължеше това единствено на случайността. В три часа беше в кабинета си на Ке де-з-Орфевр, когато съобщиха, че имало сбиване с ножове между алжирци около Италианската порта. Обаче алжирците спадаха към ресора на сержант Люка.

— Не мога да отида там, шефе. В четири часа трябва да бъда на улица „Монмартър“ за един арест...

— Чий арест?

— Лаже... Не знаете ли?... Оня от „Френска търговия“... Заповедта е подписана от финансовия отдел на прокуратурата...

— Тичай при Италианската порта... Аз ще отида на улица „Монмартър“ ...

Мегре работи до четири без десет, метна се с двамата инспектори на едно такси, вмъкна се под свода, после в двора, запита машинално, като видя тоя лабиринт от разнебитени стълби:

— Няма ли втори изход?

— Мисля, че не...

В края на краищата това беше без значение! Банално арестуване на един подозрителен дребен финансист!

— На втория етаж, шефе... Завийте вдясно...

Всичко това беше неприятно служебно задължение. Петдесетгодишният човечец Ернес Дешарно пак седеше на масата си, но този път не лепеше марки, а надписваше адреси на пликове. Пред него в чакалнята киснеха четирима-петима души.

— Пристигна ли Оскар Леже? — запита Мегре, без да изпуща лулата си.

— Още не... Не би трябвало да се бави повече... Тези господа също го чакат...

Един поглед към въпросните „господа“, очевидно кредитори, хора повече или по-малко нещастни, които бяха тук от час-два с надежда да измъкнат от Лаже няколко гроша. Мегре имаше време да напълни една лула, след като я изпразни на земята, защото подът беше и без това мръсен.

— Тук става течение! — изръмжа той, вдигайки велурената яка на пардесюто си.

Ернес Дешарно се наклони малко настрана, наостри ухо, промърмори:

— Мисля, че е той, връща се...

— Защо? Не влиза ли през тази врата?

— Влиза винаги отзад... Ще ида да му съобщя...

После, докато произнасяше последната сричка, ставайки, откъм кабинета на Лаже екна гърмеж. Дешарно понечи да се втурне, но

Мегре го отстрани със жест и мина пръв.

Коридорът завиваше. В дъното един отворен прозорец — този, който предизвикваше течението! — гледаше към малко дворче, и Мегре, чувствителен към студа, мимоходом го затвори. Той очакваше да намери вратата на Лаже заключена, но не беше. В кабинета niskият и пълен гешефтар седеше на мястото си, отметнат назад, на дясното му слепоочие зееше рана; на килима, малко под увисналата му ръка, лежеше револвер.

— Не пущайте тук никого! — изръмжа Мегре, като се обърна.

От тоя момент нататък нещо го смущаваше, но още не можеше да определи какво. Той душеше, наблюдаваше всичко наоколо, все с ръце в джобовите, с малко кипната назад шапка, в присъщата си поза. Накрая погледът му се спря на две женски обувки, които се подаваха изпод пердето на прозореца, и промърмори:

— Ей, вие, какво правите там?

В същото време една жена, още млада, облечена в кожено манто, излезе от скривалището си, огледа с тревога тримата мъже и промълви:

— Кой сте вие? За какво сте дошли тук?

— А вие?

— Аз съм госпожа Лаже!

Инспекторът, който се бе навел над тялото, най-последно се изправи и обяви невъзмутимо:

— Мъртъв!...

На инспектор Жанвие бе възложено да уведоми кварталния комисар, прокуратурата и службата за установяване на самоличността, докато Мегре обикаляше намръщен полутъмната стая.

— Отдавна ли сте в този кабинет? — запита той внезапно, поглеждайки с крайчеца на окоето си госпожа Лаже.

— Пристигнах почти едновременно с вас... Когато чух стъпки, скрих се за всеки случай зад пердето...

— Защо?

— Не зная... Искан най-напред да разбера...

— Да разберете какво?

— Какво става... Сигурен ли сте, че е мъртъв?

Тя не плачеше, но беше изплашена, и Мегре реши да не настоява, а отиде да говори долу с втория инспектор.

— Стой в кабинета и я следи да не пипа нищо...

После влезе в чакалнята, където още се намираха клиентите.

— Никой да не си отива!... Може да имам нужда от вас...

— Умрял ли е?

— По-умрял не може и да бъде... А с вас — обърна се той към Дешарно — бих искал да си поговорим на четири очи...

— Можем да отидем в кабинета на госпожата... Стига тя да не е там...

Кабинетът беше срещу тоя на Лаже. За да не го безпокоят, Мегре заключи вратата, дръпна машинално скарата на печката, която не теглеше, показа стол на придружителя си.

— Седнете... Име... Възраст... Разкажете ми всичко, каквото знаете...

И насила накара човечеца да седне, а той остана прав, обикаляйки по навик стаята.

— Казвам се Ернес Дешарно, петдесет и четири годишен, бивш търговец, запасен лейтенант...

— И понастоящем разсилен? — промърмори Мегре.

— Не съвсем — поправи го Дешарно с нотка на горчивина. — Но имате право: приличам на такъв.

Макар и да носеше овехтели дрехи, той беше грижлив към външността си, а в обноските му имаше достойнство, онова мрачно достойнство, присъщо на хора, които са преживели несполуки.

— Преди войната държах магазин на булевард „Курсел“ и работите ми не вървяха съвсем зле.

— Магазин за какво?

— За оръжие, муниции и ловни принадлежности... После заминах за фронта като прост войник, а на третата година от войната станах лейтенант в артилерията...

Изведнъж Мегре забеляза на ревера на сакото му червено петънце. Долови също, че говорейки с малко трескава припряност, човекът не преставаше да дава ухо на шумовете из апартамента.

— В Шампан се запознах с Оскар Лаже, който ми беше подчинен...

— Прост войник?

— Да... По-късно стана сержант... След демобилизацията намерих магазина си затворен, а жена си — болна... Оставах ми малко пари и имах нещастieto да ги вложа в едно предприятие, което след година фалира... Жена ми умря...

Чуха се стъпки и Мегре разбра, че това беше кварталната полиция, но продължи спокойно работата си. Седнал на ръба на писалището, той запита:

— После?

— По това време Лаже беше основал дружество за търговия с химикали и аз отидох да го навестя... Канторите му бяха на булевард „Осман“ и той ме взе за агент... Щом сте дошли да го арестувате, сигурно знаете какъв човек беше?

— Все пак разказвайте!

В някои моменти като че ли Мегре не слушаше.

— „Химикалите“ просъществуваха три години, и аз спестих малко пари... Един прекрасен ден Лаже завъртя ключа на вратата и аз отново се намерих на улицата... Оттогава се заговори за съдебни иски, което не попречи на Лаже година по-късно да открие с много шум нова фирма: „Френска търговия“...

Дешарно се колебаеше да продължава ли по-нататък, питайки се дали Мегре се интересува от речта му, от другите стаи не преставаха да се чуват стъпки и гласове.

— По едно време служителите му бяха стигнали до шейсет, а канторите му заемаха три етажа в една модерна сграда на улица „Бобур“. Лаже издаваше вестници по отрасли — „Месарски вестник“, „Посреднически бюлетин“, „Кожарски вестник“ и други...

— Вие какъв бяхте?

— Когато го навестих пак, той ме взе при себе си, без точно определен пост, ала бях нещо като дясната му ръка... Тогава ме направи пълномощник на повечето фирми, които основаваше, и дори понякога администратор...

— Тъй че сега ще предявят иски и към вас?

— Възможно е — промърмори Дешарно. — Не можете да си представите как стана това... Даже когато имахме шейсет служители, ни се случваше да тичаме за две хиляди франка... Лаже разполагаше със собствена кола, госпожа Лаже — също... Построиха си вила за осемстотин хиляди франка, ала слугите по три месеца не получаваха

заплата... Запушиш една дупка, отвори се друга... Лаже изчезваше за два-три дни, връщаше се възбуден през малката вратичка и ме караше да подписвам документи... „Бързо... Този път богатството ни е в кърпа вързано!...“ Не знаех дори какво подписвам... Когато се двоумях, той ме упрекуваше в неблагодарност, напомняше ми, че, тъй да се каже, ме измъкнал от тинята... В някои моменти беше щедър... Когато имаше пари, без никакъв повод ми даваше двайсет или трийсет хиляди франка, а подир ден-два си ги искаше обратно... След много подеми и провали стигнахме до тоя хал... Госпожа Лаже пожела сама да се занимава с работата и всяка сутрин идва в кантората...

Мегре извади лулата от устата си и внезапно зададе един въпрос, който въпреки простотата си накара Дешарно да подскочи.

— Къде обядвахте?

— Кога?... Днес ли?... Чакайте... Излязох за малко да потърся хляб и салам... Ще намерите кожиците и трохите в кошчето ми за смет...

— Никой ли не е идвал?

— Какво искате да разберете? В два часа, както винаги, пристигнаха кредитори... Затова Лаже вече не смееше да се качва по главното стълбище... Има изход към улица „Постници“... Трябва да се прекосят няколко здания и коридори, да се направи цяла обиколка през двете сгради, но той предпочиташе така...

— А жена му?

— И тя също!

— Значи, тя има навик да идва в кантората в четири часа?

— Не! Обикновено идва в два... Но днес сме първата сряда на месеца, затова отиде в министерството да получи пенсията си... Вдовица от войната е, омъжена повторно...

— Смятате ли, че е способна да убие мъжа си?

— Не зная.

— А считате ли, че Лаже е способен да се самоубие?

— Не зная... Казах ви всичко, каквото знаех... Мисля си какво ли ще стане сега с мен...

Мегре отвори вратата.

— Ще се видим след малко...

Когато влезе в кабинета на Лаже, завари вътре десет-петнайсет души, които сновяха насам-натам; електрическите лампи бяха запалени. Фотографът от службата за установяване на самоличността, който до преди малко бе работил с апаратите си, сега ги прибираще. Съдия-следователят и един млад заместник-прокурор разговаряха тихо, докато госпожа Лаже с посърнало лице седеше в един ъгъл, сякаш зашеметена от всичкия този шум и движение.

— Открихте ли нещо? — попита полицейският комисар, обръщайки се към Мегре.

— Още не. А вие?

— Намерихме гилзата, която вероятно е била изстреляна от този револвер... Госпожа Лаже твърди, че това е оръжие на нейния съпруг, който го държал винаги в чекмеджето на бюрото си...

— Госпожо Лаже, ако обичате, елате за малко.

И Мегре я отведе в кабинета, където бе разпитвал Дешарно.

— Моля да ме извините, че ви безпокоя в такъв момент... Имам да ви задам само два-три въпроса... Първо, какво мислите за Дешарно?

— Моят мъж направи за него всичко по силите си... Измъкна го от мизерията... Смяташе го за свой доверен човек... Защо питате? Дешарно ви каза лоши неща за него, нали?... Той е способен на това... Озлобен е...

— Втори въпрос — отсеке Мегре. — Кога за последен път дойдохте в кабинета?

— В два часа, за да взема документите си за самоличност, преди да отида в министерството... Напоследък не исках да тегля пенсията си като вдовица от войната... Но като се има предвид положението...

— В колко часа след обед имаше навик да се връща вашият съпруг?

— В действителност в три часа... Ще разберете защо... Заради работата си той беше принуден да дава на клиентите богати и твърде обилно полети обеда... Тъй като нощем страдеше от безсъние, свикна да подрямва един час в кабинета си...

— И днес ли?

— Не зная... В два часа Дешарно ми каза само, че мъжът ми ще ме чака точно в четири часа по някаква важна работа...

— И не ви спомена нищо за полиция?

— Не!

— Благодаря ви.

Изпровождайки я до вратата, Мегре все още се мъчеше да определи чувството, което бе изпитал, когато влизаше в кабинета на Лаже. В някои моменти му се струваше, че постига целта си, но след миг споменът пак потъмняваше.

Сега му беше топло и все така с шапка на тила и лула в уста влезе в чакалнята с вид на човек, който не знае какво да прави. Четиримата, които преди малко чакаха Лаже, за да му искат пари, бяха още там; Мегре ги изгледа един по един и окото му се спря на висок, мършав младеж с протрити дрехи.

— Откога сте тук?

— От два и десет или два и четвърт, господине...

Дешарно, който бе заел отново мястото си на масата, слушаше.

— Никой ли не е идвал оттогава?

— Само тия господа...

И посочи другарите си, които кимнаха утвърдително.

— Никой ли не е излизал?... Не?... Чакайте!... Разсилният през всичкото време ли остана на мястото си?

— През всичкото време.

Но тутакси младежът като че ли размисли.

— Момент!... Веднъж само тръгна към коридора, понеже телефонът звънеше...

— В колко часа?

— Не зная!... Може да е било четири без четвърт... Да, малко преди да пристигнете...

— Кажете ми, Дешарно, кой се обаждаше?

— Не зная... Беше грешка...

— Сигурен ли сте?

— Да... Попитаха ме... попитаха ме зъболекарският кабинет ли е тук...

Но преди да произнесе последните думи, той сведе очи към пликовете, наредени на масата, с вид на човек, който търси да се улови за някаква мисъл. Това бяха циркуляри, които Лаже разпращаше на хиляди хора. Мегре проследи машинално погледа на разсилния и прочете на последния плик от купчината: Г-н. Йожен Деври, зъболекар-хирург, улица...

Той направи усилие да сдържи усмивката си!

— Е, какво? — запита комисарят, когато се върна при съдия-следователя и заместник-прокурора.

— Самоубийство! — потвърди последният. — Според лекаря изстрелът е даден на по-малко от петнайсет сантиметра от лицето... Лаже трябва да е имал много силно желание да сложи край на живота си, щом...

Двамата вдигнаха глави, когато Мегре отсече:

— Или да заспи!

— Мислите ли, че...

И погледът на съдията се насочи към госпожа Лаже, на която тъкмо вземаха отпечатъци от пръстите. Тя стоеше надменно изправена.

— Не зная още — призна Мегре. — Ако е престъпление, във всеки случай е добре скроено престъпление... Защото забележете: ние, така да се каже, присъствувахме на него... Сякаш убиецът нарочно е чакал присъствието на полицията...

Когато минаваше съдебният лекар, Мегре го спря.

— А вие, докторе, не забелязахте ли нещо ненормално?

— Бога ми, не... Несъмнено смъртта е настъпила моментално...

— А друго?

— Какво имате предвид?

— Нищо... Лаже трябва да е бил по-зиморничав и от мен... Забележете: облегалката на креслото му опира в радиатора...

Съдия-следователят и заместник-прокурорът се спогледаха. Мегре изчука още веднъж лулата в тока си. От благоприличие бяха закрили лицето на Лаже с кърпа, откачена от мивката. С една дума, следователите бяха свършили работата си и чакаха само знак да се разотиват.

— Я вижте, комисарю — обърна се неочаквано Мегре към кварталния комисар. — Забелязвам на бюрото два телефона: единият е свързан с централата, а другият — вътрешен... Той сигурно има връзка с чакалнята... Ще бъдете ли тъй добър да отидете да ми позвъните оттам?

Комисарят излезе. Зачакаха, наблюдавайки Мегре, който изглеждаше разсеян. Минаха минута-две. После полицейският комисар се върна учуден:

— Не чухте ли нищо?... Аз непрекъснато звънях...

Тогава Мегре:

— Ще благоволите ли да дойдете за малко с мен, господин съдия?

И го поведе към кабинета, където вече бе приел Дешарно и госпожа Лаже.

Мегре стоеше прав, с гръб към огъня, в любимата си поза, и говореше с небрежен глас, сякаш да се извини, че действа толкова експедитивно, и да не оскърбява много съдията.

— Съдбата пожела да пристигна тъкмо навреме и да наблюдавам разсилния...

— Нима той?... Но това е невъзможно, защото...

— Чакайте! И физически, и морално, вие познахте в негово лице един от тия следвоенни несретници, които са може би най-жалкото наследство, оставено ни от войната, във всеки случай най-окаяните ѝ жертви, нали?... Човек, който е бил лейтенант Дешарно, човек, когото тогава положително са ценили високо!... След примирието той не заварва нищо от предишния си живот... Магазинът му е фалирал, жена му умира... И Лаже, чиято безочливост и безскрупулност прави чудеса в тия смутни времена, е човекът, който го спасява...

Мълчание. Мегре пълнеше за четвърти път лулата си.

— Това е всичко! — въздъхна той. — Лаже си служи с Дешарно, както всеки човек като него може да си послужи с един честен човек... А честността на последния много пъти ту се възпротивява, ту заспива, сепва се, бунтува се, така че в края на краищата чувството на Дешарно към тоя, който се представя за негов благодетел, се превръща в омраза... Омраза, подсилена от обстоятелството, че Лаже се сгромолясва на свой ред, тъй че в последна сметка Дешарно е продал честността си за паница леща...

— Не разбирам накъде...

— Накъде бия ли? И аз не зная. Поне до преди малко не разбирах. Представях си само двамата, работодателя и служащия, бившия сержант и бившия лейтенант, които са сменили ролите си... Представях си тая кантора, щурмувана от бедно облечени кредитори и от съдебни пристави, после — търсенето на изход, непогасените полици и чековете без покритие, целия жалък съпровод на подобни банкрути...

— Такъв именно е мотивът на заповедта за арестуване...

— Ще позволите ли за момент?

Мегре отвори вратата, повика Дешарно, който изглеждаше доста изплашен.

— Кажете ми, Дешарно... Колко пъти досега са били подавани съдебни искове срещу Лаже?

— Не зная... Пет или шест пъти...

— И всеки път той се отървяваше, нали?

— Да... Имаше връзки...

— Свободен сте! Благодаря!

И когато разсилният излезе, Мегре се обърна отново към съдията.

— Ето на! Дешарно не е искал оня да се отърве и този път... Както забелязахте, той е болен... Обзалагам се, че има язва, ако не и рак в стомаха... Не е в състояние отсега нататък да си създаде отново положение... Ако Лаже беше арестуван, утре Дешарно щеше да стане несретник, когото рано или късно щяхме да видим пред безплатните кухни за бедняци... Обаче, право или криво, Дешарно смята, че именно Лаже го е направил такъв несретник...

— Но как е могъл?...

— Ще ви изложа личното си мнение, което после ще докажа само за няколко минути... Днес по обед един сержант и двама инспектори идват да арестуват Лаже, който отсъства, и Дешарно ги кара да дойдат пак в четири часа... Не забравяйте, че по цели дни, по цели месеци нашият човек няма какво друго да прави в чакалнята, освен да лепи марки и да надписва адреси, и че е имал време да обръща и преобръща в главата си хиляди планове за отмъщение, един от друг по-сложни... Той ми призна, че противно на навика си днес не ходил да обядва, и подозирам, че се е заловил тук с грижлива работа, чиито следи дирим в момента... Защото това е благоприятен случай, какъвто рядко се удава!... През другите дни в два часа мадам Лаже е в кантората като служителка... Само през първата сряда на месеца тя отива в министерството на финансите, за да получи пенсията си. Когато минава, за да вземе документите си за самоличност, Дешарно ѝ заявява, че мъжът ѝ ще я чака в кабинета си точно в четири часа, и тя няма причина да не му вярва... От тоя момент нататък всичко е лесно, почти прекомерно лесно... Чакалнята, както всеки следобед, се напълва с кредитори, които могат да свидетелствуват, че Дешарно не

се е отлъчвал от тях... С изключение на един-единствен момент... В четири без четвърт, забележете времето!... Чува се иззвъняване, което е тъй нареченото иззвъняване на телефона, но Дешарно заявява, че уж случайно имало грешка, и измисля някакъв неловък отговор. След малко ще видим дали под масата в чакалнята няма копче, с което може да се задействува някакъв звънец... Това е твърде възможно, като се има предвид, че разсилният е трябвало да има начин да предупреждава работодателя си за твърде досадни визити...

— Лесно може да се провери — рече съдията.

— Както и всичко останало. И тъй, в четири без четвърт Дешарно се вмъква в кабинета на работодателя си, където преди половин час е чул влизането на Лаже. Както винаги, Лаже спи... Дешарно, бивш оръжеен специалист, без особен труд се снабдява със заглушител, който монтира на револвера в чекмеджето и стреля в упор...

— Но...

— Чакайте! Той прибира заглушителя отново в джоба си или вероятно го захвърля в тоалетните... Връща се в чакалнята, чака отново и ние пристигаме на свой ред... Тогава ни заявява, че Лаже скоро ще се върне... Ние чакаме като другите... Дешарно, като се ослушва, чува мадам Лаже, която идва тъкмо когато удря четири часът, и докато тя е още на задното стълбище, той натисва копчето на вътрешния телефон...

— Не разбирам...

— Нима не можете да разберете, че е нужен гърмеж, за да се създаде впечатление, че тъкмо в този момент Лаже е убит или се самоубива?... Преди малко кварталният комисар се опита да си послужи с вътрешния телефон, но не успя... Обзалагам се, че жицата е била свързана с някакъв фишек, поставен върху перваза на прозореца в коридора, защото, забравих да ви кажа, когато пристигнахме, този прозорец беше отворен... Така в наше присъствие, под носа ни... Втурваме се и несъзнателно изплашваме госпожа Лаже, която се скрива зад пердето.

Мегре се усмихна.

— Когато влязох в кабинета, направи ми впечатление, че има нещо ненормално... Сега разбирам какво е било... Аз, стар пушач на лула, мога да различа топъл пушек от изстинал пушек... В кабинета на

Лаже наистина миришеше на барут, но на изстинал барут... Колкото до съдебния лекар, с когото ще поговорим пак по въпроса, той се е заблудил за състоянието на вкочанясалост на трупа, тъй като тялото беше облегло на един радиатор, поради което...

Върху перваза на прозореца намериха остатъци от фишека и парче медна жица, свързана с вътрешния телефон.

— Не е вярно! — крещеше Дешарно първия ден.

Но на другия го намериха обесен в килията му с ленти от платно, които бе накъсал от ризата си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.